

Mucha

MUCHA
PEDAGOGICKÝ MATERIÁL

Mucha
FOUNDATION

PREZENTACE

Alfons Mucha (1860–1939) je známý i neznámý umělec. Známy tím, že dal své jméno secesi, jejímž byl bezpochyby nejslavnějším představitelem. Neznámý pro své ambice malíře, které věnoval národní otázce své vlasti a slovanským národům. Naše prezentace umožňuje znovuobjevit prvního Muchu, seznámit se s tím druhým a pochopit celou uměleckou, politickou a duchovní komplexnost tohoto plodného umělce. Nejen plakáty, které ho proslavily, ale také jeho nádherné ilustrace, obrazy, fotografie, šperky, sochy a pastely, které návštěvníkům umožňují objevit celou rozmanitost jeho umění.

Muchova stezka

Založena 10. 9. 2021 u příležitosti návratu Slovanské epopoje do Moravského Krumlova.

Zakladatelé: Nadace Mucha, Jihomoravský kraj, město Ivančice, město Moravský Krumlov.

Přidružení členové: město Mikulov, městys Hrušovany nad Jevišovkou, městys Doubravice nad Svitavou.

Téma výstavy 2022: Nadčasový Mucha: Spojení světů

Téma výstavy 2023: Alfons Mucha: Květinové světy

www.muchatrail.eu

Noví členové Muchovy stezky ze Slovenské republiky. Mesto Piešťany, Trnavský samosprávny kraj, Slovenské liečebné kúpele Piešťany, a.s.

Muchova stezka má za cíl dlouhodobou spolupráci při prezentaci a propagaci uměleckého odkazu a děl významného malíře Alfonse Muchy v místech, které jsou spojena s jeho životem.

Alfons Mucha, Autoportrét – Mucha na štaflích při práci na předloze plakátu Imprimerie Cassan Fils,

1896, výstavní tisk z původního negativu na skleněné desce, © Mucha Trust 2022, detail

Souhrn

- 2 Prezentace
- 3 Pedagogické stopy
- 4 Životopis
- 6 Plakát
- 7 Secese
- 8 Umění pro všechny
- 9 Mystika Muchy
- 10 Slavofilie a situace Evropy na přelomu 19. a 20. století
- 11/12 Slovanská epopoj

PEDAGOGICKÉ STOPY

Muchova stezka poskytuje příležitost pochopit dílo a přístup významného umělce, který je příliš často redukován na jeho plakáty. Tato návštěva je také příležitostí ke studiu bohatého a komplexního hnutí secese. Studenti se naučí rozpoznávat jeho hlavní formální charakteristiky a budou seznámeni s velkou plasticitou tohoto hnutí, které se velmi rozšířilo v Evropě a Spojených státech a zasáhlo oblasti tak rozmanité, jako je architektura, dekorativní umění, šperky nebo vitráže. Prostřednictvím kariéry tohoto umělce lze evokovat celý historický kontext Belle Époque s jejím technickým pokrokem oslavovaným během velkých univerzálních výstav, masivní distribuci spotřebního zboží a reklamy, ale také jejími národními problémy a politickou nestabilitou. Konečně Muchova mystika a zájem o okultní jevy vrhají světlo na konkrétní kulturní historii, tedy na reakci řady umělců na pozitivismus ke konci 19. století.

Alfons Mucha, Roční doby:
Jaro, 1896, barevná litografie,
© Mucha Trust 2022

ŽIVOTOPIS

Alfons Maria Mucha se narodil v roce 1860 v Ivančicích na Moravě, v tehdejší provincii Rakouska-Uherska. Jeho otec byl soudní vykonavatel. Vyučil se scénografem ve Vídni. V roce 1883 se seznámil s hrabětem Eduardem Khuen-Belasim, který se stal jeho mecenášem a umožnil mu studovat na mnichovské akademii. Na podzim roku 1887 se Mucha přestěhoval do Paříže, kde se zapsal na Juliánskou akademii a poté na akademii Colarossi, aby dokončil své vzdělání.

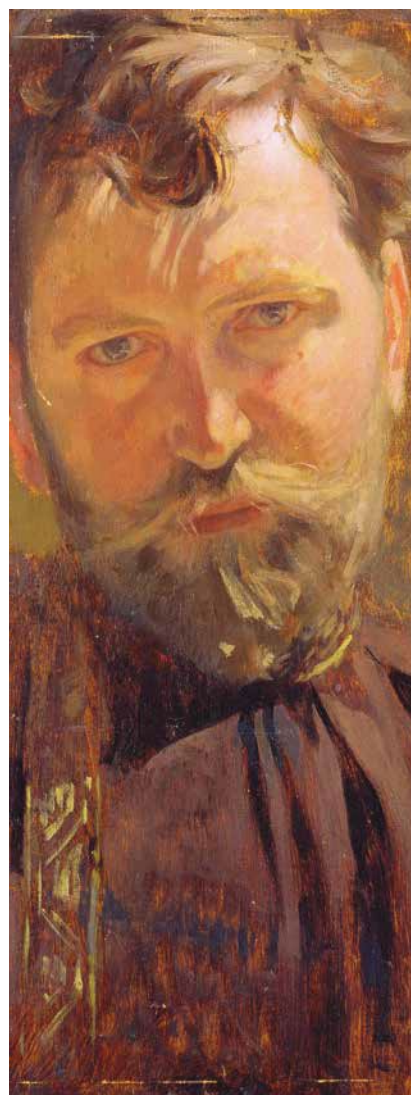
Mucha v té době již neměl podporu hraběte Khuen-Belasiho a začal pracovat jako ilustrátor pro několik pařížských nakladatelství. Poté navštěvoval Crémérie de Madame Charlotte Caron a spřátelil se se skupinou Nabis, Paulem Gauguinem, svým krajanem Františkem Kupkou a švédským spisovatelem Augustem Strindbergem. V roce 1894 se v tiskárně seznámil se slavnou herečkou Sarah Bernhardtovou. Vytvořil plakát k její hře Gismonda, která se rychle stala velmi úspěšnou.

Tím začala plodná spolupráce: Mucha pro herečku šest let vytvářel nejen plakáty a divadelní dekorace, ale také kostýmy a šperky. Získal si tak velkou proslulost a jeho díla byla velmi žádaná, zejména pro reklamu: mimo jiné si ho vyžádal výrobce šampaňského

Moët et Chandon a továrna na sušenky Lefèvre-Utile. V roce 1896 byl Mucha pozván, aby se skupinou umělců podporovaných časopisem La Plume vystavoval na Salonu des Cent. Následující rok mu tento avantgardní časopis věnoval zvláštní číslo. V roce 1900 se Mucha z velké části účastní Světové výstavy, která se koná v Paříži. Kromě výzdoby stánku parfuméra Houbiganta reaguje na objednávku Rakouska-Uherska, které si přálo postavit pavilon věnovaný Bosně a Hercegovině, území, které krátce ovládalo.

Mucha tuto zakázku proměnil ve skutečnou ódu na slovanský národ a místnost pokryl freskami představujícími bosenskou historii a kulturu. V roce 1903 se seznámil s Marií (Maruškou) Chytilovou, mladou studentkou umění, která se stala jeho ženou. Manželé měli dvě děti: Jaroslava (nar. 1909) a Jiří (nar. 1915).

V letech 1904-1909 Mucha často cestoval do Spojených států. Vytvářel zde portréty významných osobností a vyučoval na několika uměleckých školách. Usiloval především o získání finančních prostředků, aby mohl uskutečnit svůj projekt velkého cyklu obrazů věnovaných tzv. slovanské epopěji. Průmyslník Richard Crane, přesvědčený slavista, se zavázal toto dílo

Alfons Mucha, *Autoportrét*, 1899, olej na plátně,
© Mucha Trust 2022, detail

financovat. V roce 1911 se Mucha přestěhoval na zámek Zbiroh v západních Čechách, aby se zde věnoval tvorbě Slovanské epopěje. Ta byla dokončena v roce 1928 a posléze darována městu Praha, dostalo se jí však smíšeného přijetí a až do roku 2012 byla umístěna na zámku v Moravském Krumlově.

V roce 1918 získalo Československo nezávislost. Mucha navrhoval poštovní známky, bankovky a úřední dokumenty pro novou správu své země. Současně pokračoval v tvorbě obrazů vyjadřujících jeho filozofické vidění lidského života. V březnu 1939 napadli Němci Československo. Alfons Mucha zemřel 14. července, několik měsíců po výslechu nacisty.

Alfons Mucha, Gismonda,
1894, barevná litografie,
© Mucha Trust 2022

PLAKÁT

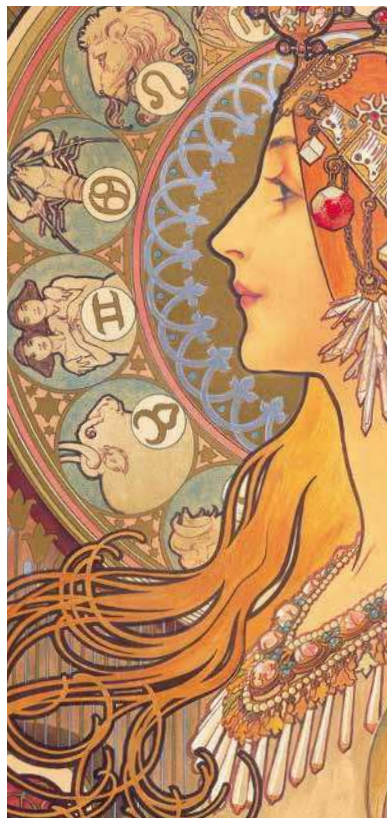
Ve druhé polovině 19. století byla zdokonalena technika litografie, která umožnila snadnou výrobu barevných plakátů, a města byla brzy pokryta barevnými obrázky propagujícími představení nebo spotřební zboží. Tento reklamní prvek změnil městské prostředí a postupně se stal skutečným uměleckým dílem. Rozvinula se takzvaná plakátomanie, skutečná vášeň pro plakáty, protože někteří amatéři začali plakáty horečně sbírat a neváhali je sundávat ze stěn, aby si je upravili podle svého. Objevily se také specializované časopisy, například *L'estampe moderne* nebo *Les maîtres de l'affiche*, které svým čtenářům nabízely speciální tisky. Levná výroba v

mnoha kopiích, litografie je přístupná všem, což Mucha sám velmi podporoval. U nakladatele F. Champenoise, s nímž podepsal exkluzivní smlouvu, vyrobil také určitý počet dekorativních panelů, typů plakátů bez textu. Tyto série jsou často variací na stejné téma, například *Měsíc a hvězdy*, *Roční období*, *Umění...*

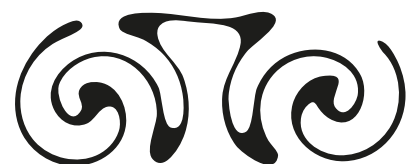
Litografie

Jedná se o techniku tisku na kámen, která umožňuje reprodukci obrazu, případně v několika barvách, v mnoha kopiích. Kresba se provádí přímo tužkou nebo tuší na měkký kámen. Kámen se poté navlhčí, volné části zadržují vodu, na rozdíl od ploch pokrytých tužkou, které jsou hydrofobní. Poté se aplikuje mastný inkoust, který se však nanáší pouze na místa bez vody. Kámen s inkoustem se poté přitiskne na papír, objeví se původní vzor, obrácený od matrice.

Tiskárna Champenois původně požádala Muchu o kresbu pro vydání kalendáře na rok 1897 pro své zaměstnance. Umělec zobrazil ženu z profilu, bohatě zdobenou, se symboly 12 znamení zvěrokruhu tvořícími nad její hlavou svatozář. Léonu Deschampsovi, vydavateli časopisu *La plume*, se dílo zalíbilo natolik, že zakoupil práva na tuto kresbu, která existuje v devíti verzích.

Možné rozšíření výuky: (vizuální kultura): Navrhněte srovnání se současnými plakáty (reklamními, divadelními nebo filmovými). Co se změnilo z hlediska techniky, vizuálu a sdělení? Jaké je postavení těchto obrazů v našem prostředí dnes?

SECESE

Muchova sláva se rychle stala takovou, že jeho díla dala vzniknout skutečnému stylu, "stylu Mucha", který se vyznačuje smyslými ženskými postavami, vinutými liniemi, květinovými dekorativními motivy a jemnými barvami. Tento žádaný styl se začal často kopírovat. Trefil se do vkusu veřejnosti, která se nadchla pro secesi, v níž byl Mucha považován za jednoho z mistrů. Toto hnutí, které se šířilo Evropou a Spojenými státy, má mnoho stejných rysů s Muchovým stylem: záliba v ornamentu, arabesce, zájem o formy vycházející z přírody a další.

Alfons Mucha, Ozdoba živůtku s přívěsky, 1900, zlato, email, sladkovodní perly, perleť a polodrahokamy, © Mucha Trust 2022,

Tento řetízek vyrobil podle Muchova návrhu pařížský klenotník Georges Fouquet. Objevil se v klenotníkově stánku na Světové výstavě v roce 1900. Mucha vytváří syntézu několika vlivů, zejména byzantských a orientálních, a tímto impozantním klenotem vytváří originální a velmi dekorativní formu.

Inspirujte se: Vedle studia děl dalších secesních umělců, může být návštěva výstavy doplněna procházkou Prahou při hledání secesní architektury. Několik nápadů najdete zde:

<https://www.prahapamatky.cz/secese/>

UMĚNÍ PRO VŠECHNY

Když v roce 1904 poprvé navštívil Spojené státy, byl Mucha v tisku prezentován jako "největší dekorativní umělec na světě". Mucha se pyšnil tím, že je "populárním ilustrátorem", čímž se vymykal tradiční hierarchii, která stavěla výtvarné umění nad umění dekorativní. Jako plakátový umělec a reklamní designér byl Mucha pevně přesvědčen, že dekorativní umění umožňuje zlepšit život co největšího počtu lidí tím, že krása zasahuje do každodenního života.

Vývoj spotřebního zboží mu dává možnost plnit poslání, které si stanovil. Aby uspokojil velkou touhu veřejnosti po obrazech, neváhal použít stejný motiv na různých médiích nebo znásobit variace původního návrhu.

Například na Světové výstavě v Paříži v roce 1900 pracoval na mnoha projektech, navrhl stánek parfumerie Houbigant a reagoval na objednávku Rakouska-Uherska, které stavělo pavilon pro Bosnu a Hercegovinu. Pavilon zaplnil freskami oslavujícími bosenský národ a navrhl jídelní lístky restaurací pavilonu.

V následujícím roce navrhl celý nový pařížský butik pro klenotníka Fouqueta, který již podle jeho návrhů vytvořil několik šperků. Od roku 1896 pořádal ve své dílně v rue du

Val de Gráce kurzy a rád předával své myšlenky a techniky mladým umělcům. V roce 1902 také vydal *Documents décoratifs*, které byly považovány za skutečný manifest secese. Jedná se o sbírku kreseb, které lze použít jako předlohy pro zdobení nejrůznějších nosičů, od tapet po nádobí, včetně nábytku a šperků.

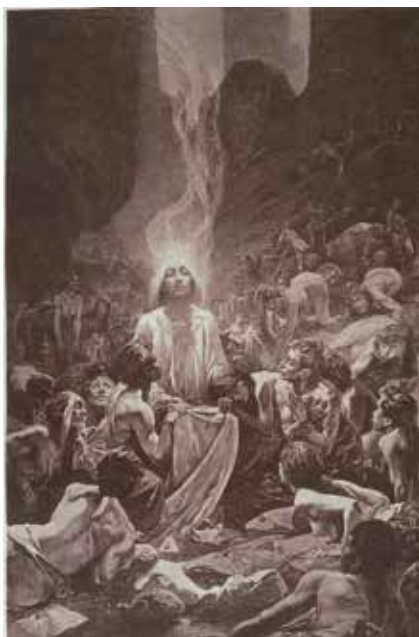

Vložit kredit červenou barvou: Alphonse Mucha, *Příroda*, cca 1900, patinovaný bronz a malachit
© Mucha Trust 2022

Na této desce Mucha ukazuje, jak lze jeho slavné ženské postavy zasadit do jednoduchých předem daných tvarů (medailony, hvězdy, dokonce i půlměsíce...), které lze snadno dodatečně reprodukovat nebo dokonce kombinovat na téměř libovolném podkladu.

MUCHA AMYSTIKA

Přestože Mucha věřil v důležitost své dekorativní tvorby, brzy se jí již nechtěl omezovat a usiloval o tvorbu děl, která by mu umožnila vyjádřit i jiné myšlenky, zejména jeho spiritualitu. Jako umělec byl přesvědčen, že jeho údělem je předat prostřednictvím svého díla poselství svým bližním, protože pro něj "umění je vyjádřením vnitřních pocitů duchovní potřeby. Mucha, který pocházel z katolického prostředí, se velmi zajímal o všechny náboženské a duchovní jevy. V roce 1898 byl tedy vysvěcen na zednáře Velkého Orientu Francie. Navíc má blízko k teosofickým kruhům, provádí okultistické experimenty a je přesvědčen, že individuální osudy jsou řízeny "tajemnými silami", které se snaží odhalit.

Alfons Mucha, Třetí alegorická strana Otčenáše: "Přijď království tvé", knižní strana, heliogravura,
© Mucha Trust 2022, detail

Kniha *Le Pater*, vydaná v roce 1899, ilustruje modlitbu Otče náš, která je mezi křesťany nejrozšířenější. Mucha každý verš obklopil bohatou výzdobou, po níž pokaždé následovala dvojstrana s komentářem a černobilou rytinou. Prolíná se zde katolická a zednářská symbolika, což dává dílu univerzální dosah. Tento obrázek ilustruje první část modlitby, v níž si věřící představuje příchod Božího království, místa, kde bude láska a přijetí rozšířeno na všechny lidi.

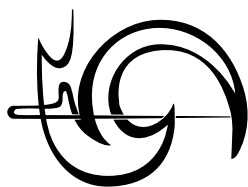

Alfons Mucha, Autoportrét – Mucha spící na gauči ve svém bytě, Rue du Val-de-Grâce, Paříž – paranormální experimentvýstavní tisk z původního negativu na skleněné desce,
© Mucha Trust 2022, detail

SLOVANSTVÍ A SITUACE V EVROPE NA PRELOMU 19. A 20. STOLETÍ

Mucha se již od mládí projevoval jako citlivý na české národní cítění. V Paříži byl členem několika krajanských spolků, například Besedy, a dokonce založil klub slovanských studentů. Po návratu do vlasti tvořil díla, o nichž doufal, že podpoří samostatnost. Na tomto plakátu, propagujícím sérii koncertů soudobé národní hudby zpívané Pěveckým sborem moravských učitelů, umístil moravskou dívku v lidovém kroji do mrtvého stromu, což evokuje uvadlý stav české kultury pod cizí okupací. Dívka naslouchající zpěvu kosa v šeru svítání vyjadřuje poselství plakátu k naději a národní obnově.

Alfons Mucha, Sbor moravských učitelů, 1911, barevná litografie,
© Mucha Trust 2022

Československo

Když se Mucha narodil, byly Čechy a Morava součástí Rakousko-Uherska. V kontextu vzestupu nacionalismu, který charakterizoval druhou polovinu 19. století, však byly české výzvy k nezávislosti stále četnější. V říjnu 1918, ještě před koncem první světové války, vyhlásilo

Československo svou nezávislost, záhy potvrzenou smlouvou ze Saint-Germain-en-Laye z 10. září 1919. Země, tvořená Čechami, Moravou, Slezskem, k níž se přidalo Slovensko a Podkarpatská Rus, se stává parlamentní republikou, jejímž hlavním městem je Praha.

SLOVANSKÁ EPOPEJ

Během cesty do Bosny a Hercegoviny, která se konala za účelem přípravy výzdoby pavilonu Světové výstavy v roce 1900, přichází Mucha s nápadem namalovat **velký cyklus věnovaný slovanské myšlence**. Tento ambiciózní projekt, který spojuje historickou malbu a malbu idejí, je syntézou jeho nejhlubšího politického přesvědčení, zejména přesvědčení o jednotě slovanského národa v boji proti útlaku. V letech 1904 až 1909 navštívil Mucha Spojené státy nejméně pětkrát. Vykonával zde pedagogickou činnost a odpovídal na zakázky, zejména portréty, ale také se snažil získat prostředky na realizaci svého projektu Slovanské epopeje. Na

Vánoce roku 1909 souhlasil Charles Richard Crane, bohatý chicagský průmyslník a přesvědčený slavista, s financováním Slovanské epopeje. Mucha se pustil do práce a po průjezdu Prahou, kde vyzdobil Obecní dům, si zřídil dílnu na zámku Zbiroh v Čechách. Během patnácti let namaloval **dvacet velmi rozměrných pláten** na téma radosti a strasti slovanského národa: deset z nich se týká dějin Slovanů obecně a deset dalších konkrétněji českých dějin. Při přípravě tohoto cyklu Mucha několikrát cestoval po východní Evropě, pořizoval si poznámky a také **mnoho fotografií**, na nichž dokumentoval historii a zvyky jednotlivých národů. Fotografoval také proto, aby si uchoval podobu svých

modelů, kterou pak používal pro své malířské kompozice. V roce 1928, kdy byl cyklus dokončen, jej Mucha a Crane věnovali městu Praze k desátému výročí nezávislosti Československa. Slovanská epopej, stejně jako poslední díla Muchovy kariéry, nabízí optimistickou vizi dějin, v níž lidstvo může pokročit k míru a dosáhnout univerzální pravdy.

Poslední obraz cyklu oslavuje nezávislost slovanských národů, kterou symbolizuje mladík s obnaženou hrudí a zdviženými pažemi, držící věnce květin na znamení vítězství. Za ním probleskují ohnivé plameny, které naznačují násilnou historii, v níž se ocitl slovanský národ. Vpravo od mladíka jsou vojáci vracějící se z první světové války, kteří připomínají, že právě na konci tohoto konfliktu se rozhodlo o samostatnosti Československa.

Alfons Mucha, *Slovenská epopej XX (Apoteóza. Slované pro lidstvo)*, 1926, vaječná tempera a olej na plátně,
© Mucha Trust 2022

